

**ИНФОРМАЦИЯ ЗА УЧАСТИЕ В СРЕЩА НА РАБОТНА
ГРУПА ПО СМЕТКИ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА
(ЛЮКСЕМБУРГ, 13 - 14 АПРИЛ 2016 ГОДИНА)**

*Жаклина Цветкова-Ангелова**

На 13 и 14 април 2016 г. в Люксембург се проведе ежегодната среща на Работната група (РГ) по сметки за околната среда, организирана от Евростат. В срещата взеха участие представители на статистическите служби на държавите - членки на ЕС, на Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ), експерти от Евростат, представители на Генерална дирекция (ГД) „Околна среда“, ГД „Климат“ на Европейската комисия (ЕК) и на Европейската агенция по околна среда. Срещата беше председателствана от г-н Антон Стърорер, началник на отдел Е 2 „Статистика и сметки за околната среда; устойчиво развитие“ в Евростат.

Основната цел на срещата беше да се направи преглед на работата в областта на сметките за околната среда, да се обсъдят приоритетни методологични въпроси и да се отправят препоръки към държавите - членки във връзка с бъдещата дейност. Сред приоритетните теми бяха:

Сметки за физическите енергийни потоци

Развитието в областта на сметките за физическите енергийни потоци се свързва с включването им като модул в **Регламент № 538/2014 на ЕП и на Съвета за изменение и допълнение на Регламент (ЕС) № 691/2011 относно европейските икономически сметки за околната среда**. В рамките на темата Евростат информира за проведеното през 2015 г. доброволно събиране на данни за сметките за физическите енергийни потоци, както и за следващото факултативно събиране на данни през тази година. Представени бяха намеренията за ревизии във въпросника, с който се провежда

* Държавен експерт в отдел „Статистика на околната среда и енергетиката“, дирекция „Макроекономическа статистика“, НСИ; e-mail: jtzvetkova@nsi.bg.

събирането на данните, сред които: разделяне на таблица В на две подтаблици: В1 „Трансформация на енергийни продукти“ и В2 „Крайно използване на енергийни продукти“; промяна в обхвата на таблица С, в която ще се отчита физическото използване на енергийни ресурси и продукти, свързано само с емисии на вредни вещества от горивни процеси. Предстои и промяна на макета на въпросника, който се предвижда да бъде вече многогодишен, а не както е в момента - за една година.

Развитието на методологията и инструментариума на сметките за физическите енергийни потоци се свързва и с ревизията на Ръководството по съставянето им, която се очаква да приключи през следващата година. Тече и работата по прецизиране на специализирания калкулационен инструмент „PEFA builder“, който разпределя автоматично физическите енергийни потоци по икономически дейности на NACE, Рев. 2. Той се очаква да бъде инкорпориран в новия многогодишен макет на електронния въпросник също през 2017 година.

Първото задължително докладване на национални данни за сметките за физическите енергийни потоци по Регламент № 691/2011 е планирано за септември 2017 г., като ще се докладват данни за 2012, 2013 и 2014 година. С цел подобряване качеството на сметките Евростат отправи запитване дали страните ще могат да предоставят данни и за по-ранни от посочените години - т.е. и за годините от 2008 до 2011 включително. По този въпрос някои страни изразиха резерви - най-вече поради различна методология на изготвяне на националните енергийни баланси и недостиг на данни на детайлизирано ниво по Класификацията на икономическите дейности (NACE, Рев. 2, номенклатура А*64). При нас липсата на първични данни в енергийната статистика не позволява да се докладват данни по икономически дейности съгласно номенклатура А*64 преди 2012 година.

Сметки за емисиите във въздуха

Работната група беше запозната с резултатите от задължителното по Регламент № 691/2011 докладване за емисиите във въздуха през 2015 г., осъществено с **Въпросника за емисиите във въздуха**. Първите оценки на Евростат сочат, че качеството на националните данни е добро. И в тази област най-сериозно предизвикателство за много страни е невъзможността да разпределят емисиите по икономически дейности в съответствие с номенклатура А*64. Друг проблем за страните е прилагането на принципа за резидентност, особено при международния въздушен и водния транспорт.

За да е в състояние да публикува агрегирани данни за ЕС-28 на най-детайлизирано равнище, при клетки, които се основават на конфиденциални национални данни, Евростат е използвал техники за контролирано закръгляне на агрегираните общи числа.

Следващият **Въпросник за емисиите във въздуха** вече е разпратен на страните (30.04.2016 година). Задължително събиране на данни с него и представяне на доклад за качество на данните е планирано да се осъществи до края на септември т.г. Задължително трябва да се докладват данните за 2008 - 2014 г. в разбивка по номенклатури А*21, А*38 и А*64 на NACE, Рев. 2. От Евростат приветстват всяко докладване преди крайния срок, което ще позволи да се извърши по-ранна верификация на данните.

Цел на Евростат в областта на сметките за емисиите във въздуха е да подобри пълнотата и качеството на данните, както и да популяризира използването на тези сметки за целите на политиките в сферата на околната среда.

Сметки за материалните потоци в икономиката

Евростат информира участниците в срещата за осъщественото задължително по Регламент № 691/2011 за сметките за околната среда събиране на данни за сметките за материалните потоци в икономиката, проведено в края на 2015 година. Задължителните за докладване по Регламента данни се отнасят за отчетните 2008 - 2013 година. НСИ е представил на доброволен принцип и данни за 2014 г., които се използват за изготвяне на ранни оценки.

Производственият цикъл в областта на сметките за материалните потоци в икономиката през 2015 г. се оценява като успешен, проверката на данните е приключила и агрегираните данни са публикувани. За да може да се публикуват агрегатите на ниво ЕС-28, основани и на конфиденциални национални данни, Евростат е приложил процедура на контролирано закръгляне на обобщените данни на ниво ЕС-28. Публикувани са и ранни оценки за сметките за материалните потоци от типа $t + 18$ и $t + 9$, където t е референтната година, а цифрите - броят месеци след изтичането ѝ.

Участниците в срещата бяха информирани и за предстоящото, задължително по Регламента докладване за сметките за материалните потоци, което ще се реализира с **Въпросника за сметките за материалните потоци в икономиката** в края на 2016 година. Задължителни за попълване съгласно Регламента са таблици А, В, С, D и Е, като задължително трябва да се попълнят данни за 2008 - 2014 г. включително. Беше обсъдено и предложението на Евростат страните на доброволен принцип да предоставят информация и за 1995 - 2007 г., които не са задължителни по Регламента. Това би позволило на Евростат да публикува дълги динамични редове. Предвид различните възможности на страните представянето на данни за тези по-ранни години, които са извън обхвата на Регламента, си остана доброволно.

Беше дискутирано и предложението за факултативно попълване на **Таблица F „Вътрешни преработени изходящи потоци”** и **таблица G „Балансови позиции”** от въпросника. Двете таблици не са задължителни по Регламент № 691/2011 и се попълват **на доброволен принцип**. Таблица F включва данни за изходящите потоци от икономиката обратно към околната среда. България попълва таблица F с наличните данни за емисиите на вредни вещества във въздуха и за отпадъците. На този етап обаче липсват данни за емисиите във водите и за загубите на продукти при разпръскване (например на изкуствени торове в почвата). Таблица G включва позиции, необходими за съставянето на пълен материален баланс, които се добавят към страна „ресурс” (например кислород, изразходен в горивните процеси и при дишане) или към страна „използване” (например водна пара, отделяна при горене; газове, отделяни при дишане). Някои страни изразиха интерес към разработването на таблици F и G, а други изтъкнаха, че ограничения в наличния експертен потенциал не им позволяват да ги попълват. Засега таблици F и G остават незадължителни за докладване.

Евростат работи и по разработването на нов показател „потребление на суровинни продукти” (*raw material consumption*), при който категориите материални потоци от внос и износ се представят в **суровинни еквиваленти** (*raw equivalents*). През 2016 г. е предвидено създаването на модел за изчисляването им на национално ниво в разбивка по NACE, Rev. 2. Засега не се планира въвеждане на суровинните еквиваленти в задължителното докладване за сметките за материалните потоци.

Оборотна икономика (circular economy)

Предмет на дискусия в темата „Оборотна икономика” беше въпросът, дали в сметките за материалните потоци следва да се обхванат и т.нар. **материални потоци от вторични суровини**, които включват рециклираните вторични суровини/отпадъци. Към момента основен проблем е дефинирането на това понятие. Трудностите, свързани

с включването на тези данни в сметките за материалните потоци, са, че данните за отпадъците във външнотърговската статистика се базират на концепция за отпадъците, която значително се различава от използваната в статистиката на отпадъците.

Друг проблем е невъзможността за изчисляване на междинното потребление на вторични суровинни продукти (например при производството на: стомана, хартия, стъкло, пластмаси и други). За съжаление, към момента няма официални европейски статистически данни за междинното потребление на вторични суровини по продукти, както и за местното производство на вторични суровинни. Европейската производствена статистика (Prodcom) не обхваща съответните CPA кодове. От друга страна, икономическата дейност NACE 38 „Събиране и обезвреждане на отпадъци; рециклиране на материали” не е обхваната нито от структурната бизнес статистика (SBS), нито от краткосрочната бизнес статистика (STS).

Евростат изрази намерение през 2017 г. да включи във **Въпросника за СМП в икономиката** отделна, незадължителна за попълване таблица за материалните потоци от вторични суровини. За НСИ основният проблем за попълването се свързва с факта, че обхватът на данните за рециклираните отпадъци не е пълен. Данните от съответните изследвания на НСИ в разбивка по икономически дейности се отнасят само за отпадъците, които са рециклирани „на място” в предприятията. Административните данни за рециклираните отпадъци, които се получават от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС), са само обобщени (общо за страната).

Подобряване на качеството на физическите сметки за околната среда - разпределяне на данните за автомобилния транспорт по икономически дейности

В съществуващите методологически ръководства както за сметките за емисиите, така и в сметките за физическите енергийни потоци няма точни указания относно разпределянето на данните за автомобилния транспорт по икономически дейности на NACE, Рев. 2, номенклатура А*64. Страните прилагат различни подходи за разпределяне, което води до значителни различия в резултатите и до ниска съпоставимост. Необходим е единен подход. На срещата Евростат предложи два подхода за извършване на това разпределение. При първия се търсят допълнителни източници на информация по икономически дейности (базисни статистики, статистически изследвания и административни източници), а при втория - за оценките се използват модели, отчитащи фактори като: брой на товарните и на пътническите автомобили по вид, средно изминато разстояние, специфично потребление на гориво по вид на автомобила, специфични емисионни фактори по вид на замърсителя и други.

Евростат възнамерява да въведе „пътна карта” за подобряване на качеството - отначало в сметките за емисиите и сметките за физическите енергийни потоци. На страните ще бъде разпратен въпросник за самооценка относно използваните източници и методи за оценка. Ще бъде разработено и ранжиране на използваните методи в три групи. Група А ще обхваща методи, които не се нуждаят от усъвършенстване, група В - такива с приемливо качество, а група С - методи, неосигуряващи необходимото качество. Страните, които използват методи от група С, са задължени да разработят и изпълнят **национални планове за усъвършенстване на използваните методи**, които да бъдат реализирани до края на 2019 година.

Съвместни обсъждания на Работната група по сметки за околната среда и на Работната група по разходи за опазване на околната среда

Съгласно дневния ред беше проведена съвместна среща на двете работни групи. На нея бяха одобрени и приети протоколите от предишните срещи на двете групи и бяха обсъдени темите:

Приоритети на Евростат и планирани дейности за 2016 и 2017 година

Приоритетите на Евростат в областта на сметките за околната среда са обхванати в Европейската стратегия за сметки за околната среда за периода 2014 - 2018 година. На срещата Евростат представи основните планирани дейности в сметките за околната среда през 2016 и 2017 г., в т.ч. събирания на данни, публикации, методологични разработки, внедряване на нови модули, мерки за усъвършенстване на качеството на докладваните данни и други. Обхванати са трите задължителни докладвания по Регламент № 691/2011, както и факултативните (от 2017 г. задължителни) докладвания по модулите от втора група на Регламента. Програмата включва и други докладвания на доброволен принцип в нови области, например: трансфери/субсидии за околната среда, сметки за горите, отпадъци и други. Двете работни групи одобриха документа.

Актуализиране на сметките за водите и сметките за горите

Участниците в срещата бяха запознати със състоянието на работата и актуалните приоритети в областите на сметките за физическите водни потоци и сметките за горите.

Евростат разработва нов въпросник, който да служи за едновременно отчитане в областта на статистиката на водите и на сметките за физическите водни потоци. Макетът му се основава на съществуващия *Обединен въпросник на Евростат и ОИСП „Вътрешни води“*. Засега не се планира събиране на данни с новия въпросник. През 2016 г. ще продължи факултативното събиране на данни в областта на статистиката на водите с посочения съществуващ въпросник „Вътрешни води“. В него обаче се предвиждат редица промени, например отпадане на таблиците за входящите и изходящите водни потоци от и за съседни територии, отпадане на някои компоненти на пресните повърхностни води и пресните подпочвени води и други.

Сметки за горите: Евростат информира за проведеното пилотно тестване на *Интегрирания въпросник за икономическите и екологичните аспекти на отчитането на данни за горите (IEEAF)*. Във въпросника се съдържат взаимно обвързани таблици във физическо и в стойностно изражение. България е участвала в тестването, като е попълнила таблиците съобразно възможностите си. Резултатите от анализа ще бъдат представени на срещата на Работната група по горско стопанство и статистика на горите през октомври 2016 година. Събирането на данни с новия въпросник ще продължи на доброволен принцип. Същевременно ще продължи и събирането на данни със *Съвместния въпросник на ИКЕ, Евростат и Международната агенция за търговия с дървен материал за горския сектор*, който у нас се попълва съвместно от НСИ и Изпълнителната агенция по горите.

Финансиране от Евростат (грантове) за развитие на сметките за околната среда през 2016 година

Беше изнесена информация и относно отпускането на финансови средства от ЕК за проекти в областта на сметките за околната среда през 2016 година. С приоритет ще се ползват проекти по втората група модули от Регламент № 691/2011. Максимално допустимият дял на участие на ЕК в общата стойност на проект не може да надвишава 70%. Срокът за кандидатстване за грантове на ЕК е 31 май 2016 година.

Подобряване на използването на сметките за околната среда

Евростат представи идеи за подобряване на използването на сметките за околната среда от фактори, отговорни за формиране и изпълнение на политики в ЕС, както и на национално ниво. Беше препоръчано по-широко включване на данни от сметките за околната среда в анализи по различни теми, публикуване на по-дълги динамични редове с данни, на ранни оценки по отделни модули, както и на показатели, свързани с използването на ресурсите, и такива, обвързани с БВП.

Внедряване на SDMX стандарт в сметките за околната среда

Евростат представи план за внедряване на SDMX стандарт в докладванията по сметките за околната среда. Евростат предложи първоначално внедряването на SDMX да се осъществи във въпросниците по модулите за емисиите във въздуха и за сметките за физическите енергийни потоци. Първото задължително докладване в SDMX стандарт е предвидено за 2018 година.

Бяха проучени и мненията на двете работни групи относно опциите за преминаване към SDMX стандарта. За нас най-приемлива е опцията, предвиждаща генериране на файлове в SDMX от въпросници, които първоначално са попълнени в Excel. Това ще се осъществява чрез специален, вграден в съответния файл конвертор, разработен от Евростат.

Конфиденциални данни в сметките за околната среда

При последното събиране на данни за сметките за емисиите и за сметките за материалните потоци се наблюдават някои конфиденциални клетки на национално ниво, което възпрепятства публикуването на агрегации на ниво ЕС-28. За решаване на проблема Евростат е използвал техники за контролирано закръгляне на общите числа на ниво ЕС-28. Това позволява публикуването им при същевременно запазване на конфиденциалността на съответните национални данни. На срещата беше обсъдено и използването на други техники и методи за решаване на проблема.

В рамките на дневния ред на срещата бяха представени и информации на ресорните генерални дирекции в ЕК относно развитието на различни политики в областта на околната среда.